

ATELIERUL CERAMIC DIN CASTRUL DE LA PRAETORIUM (MEHADIA). CONTRIBUȚII ARHEOLOGICE (I)

Reluarea în cursul anului 2000, după o îndelungată perioadă de întreruperi, a cercetărilor arheologice întreprinse în castrul de la Praetorium-Mehadia aduce în atenție problematica prezenței romanilor aici în cursul secolelor III-IV. Investigățiile au confirmat existența în interiorul castrului a unui nivel de inundație, care a suprapus și a distrus în mare parte stratigrafia castrului roman din perioada provincială. În cursul secolului IV, peste acest nivel de inundație reprezentat prin nisip, pietriș și piatră de aluviune, cu o grosime de aproximativ 2 m, s-a putut constata existența unui nivel de locuire, cu locuințe de tip bordei, cuptoare menajere și un atelier de olar format din două cuptoare și un bazin pentru prepararea lutului¹. Datarea s-a realizat și cu ajutorul a trei monede din timpul lui Constantin (dintre acestea una este ilizibilă), descoperite în apropierea atelierului.

Bazinul pentru frământarea lutului se afla la o distanță de 25,5-28 m față de zidul vestic al castrului și avea dimensiunile de 2,50x2,50 m. El a fost ridicat peste nivelul de aluviune, pe o fundație de 0,40 m din piatră de râu legată cu lut. Pereții bazinului au fost realizați din cărămidă de 30x28 cm lipită cu mortar amestecat cu cărămidă pisată; ei s-au păstrat inegal: două straturi de cărămidă pe partea nordică și șase pe partea sudică, stratul de mortar având o grosime de 6 cm. Podeaua bazinului, aplicată pe un strat de piatră dispusă în *opus spiccatum*, a fost realizată de asemenea din cărămidă lipită cu mortar, acoperită cu un strat de *cocciopesto* cu o grosime de 1-2 cm. În centrul bazinului se afla un *mortarium* cu un diametru de 30 cm, fixat în mortar. De jur împrejurul bazinului se observă un strat compact de piatră de râu bătută în lut. Din interiorul bazinului au fost recoltate fragmente ceramice atipice și fragmente de amfore; în afara bazinului a fost descoperit un proiectil de balistă.

La o distanță de 7 m est (între m 35,5-37,2 ai secțiunii SI/2002), la o adâncime de 0,37 m, pe locul unde se aflase *via praetoria*, a fost identificat un prim cuptor de olar. Denumit **cuptorul nr. 1**, acesta avea un diametru interior de 1,70-1,20 m și se afla într-o stare de conservare destul de bună (cu excepția cupolei care nu se mai

---

¹ Nu ne mai oprim în acest context asupra situației stratigrafice, pentru clarificarea căreia vezi Benea et alii 2003, p. 192-193; Crîngu, Regep-Vlascici, Țefănescu 2003, p. 193; studiul nu își propune de asemenea nici analiza materialului ceramic provenind din cele două cuptoare, material care urmează să fie publicat într-un articol viitor.

păstrează și a unei mici breșe în placa de reverberație, cuptorul se păstra în întregime). Pereții au fost realizați din chirpici, având o grosime de aproximativ 5 cm. Înălțimea păstrată a camerei de ardere este de 0,50 m. Placa de reverberație prezenta o grosime de 5 cm precum și oase orificii cu diametrul de 7 cm. Camera de reverberație avea un pilon central (37x33 cm) de la care porneau radial mai multe cărămizi, formând sistemul de susținere al plăcii. Gura de ardere, dispusă pe direcția nord-vest, avea o deschidere de 28-30 cm și o înălțime de 0,50 cm. În interiorul cuptorului au fost descoperite mai multe vase ceramice, similare unor ghivece de flori, precum și mai multe conducte, întregi sau fragmentare.

La o distanță de 1,90 m a fost identificat un al doilea cuptor, **cuptorul nr. 2**, de dimensiuni mai reduse (diametru interior de 1,15 m), care se aseamănă celui precedent ca tehnică de realizare, numai că acest al doilea cuptor prezenta urme clare de re folosire, prin capturarea pereților (cu o grosime de 5 cm) cu țigle zidite și tencuite cu mortar. În interior, la o adâncime de 0,15 m, a fost descoperită o podea de mortar, așezată pe un strat de piatră pusă pe cant. Sub podeaua de mortar, la o adâncime de 0,75 m, apar cărămizile dispuse radial, care făceau parte din structura inițială a cuptorului, situate în jurul unui postament central realizat din chirpici, cu o cărămidă deasupra. Totodată, a fost identificată gura de alimentare, aflată pe peretele nordic, cu o deschidere de 0,5 m. Aceasta prezenta în partea superioară o țiglă dispusă orizontal, pe întreaga lungime, cu alte două țigle verticale, care o susțineau. *Praefurnium*-ul avea o lungime de 54 cm.

În interiorul cuptorului au fost descoperite numeroase fragmente ceramice, căzute în camera de ardere. Este vorba de ceramică de uz comun, lucrată la roată rapidă, majoritar de culoare roșie, cu degresant fin și mică în compoziție; ceramica cenușie este mai puțin numeroasă. Formele ceramice nu sunt foarte variate, fiind vorba în special de ulcioare, oale, farfurii, care se încadrează cronologic deceniilor 3-4 ale secolului IV².

Ambele cuptoare aparțin tipologic cuptorului circular cu pilon central și cărămizi dispuse radial, de factură romană. Acest tip de cuptor prezintă analogii în cuprinsul Imperiului în cursul secolelor II-III în Britannia, Moesia Inferior, iar în secolul IV în castrul de la Pontes din Dacia Ripensis³.

Analogii pentru acest tip de cuptor regăsim în epoca romană și în spațiul provincial, la Micăsasa⁴, castrul de la Drobeta⁵ sau cel de la Tibiscum⁶. Cuptorul cu pilon central poate fi întâlnit la Buridava, Sucivada sau Slăveni⁷, la Romula sau în

² După cum se va putea observa în momentul publicării materialului.

³ Garašanin, Vasiæ 1987, *passim*.

⁴ Mitrofan 1995, p. 4-5.

⁵ Stîngă 1998, p. 80-81, Pl. XXV/2, XXXVIII/2-3.

⁶ Benea 1982.

⁷ Petre 1968, p. 147.

villa rustica de la Gârla Mare⁸. De asemenea, în perioada târzie, poate fi întâlnit în arealul culturii Sântana de Mure^o-Cerneahov⁹.

Putem constata oarecare asemănări ^oi cu cuptorul nr. 1 descoperit în *vicus*-ul militar de la Ili^oua, care aparține de asemenea tipului de cuptor cu pilon central. Ceea ce deosebește însă cuptorul de la Ili^oua de cele din atelierul de la Mehadia este în primul rând dimensiunea (cuptorul de la Ili^oua prezenta un diametru total de 3x2,50 m), iar în al doilea rând tehnica de construcție. Astfel, la Ili^oua cuptorul avea pereții realizați din piatră legată cu lut, în timp ce placa de reverberație, cu o grosime de 10 cm, era susținută nu numai de pilonul central, înconjurat de un colac de lut gros de 10-12 cm, dar ^oi de vâlătuci de lut, de aceeași dimensiuni, dispuși radial, structură pe care în cazul cuptoarelor din castrul de la Mehadia nu o regăsim. De asemenea, gura de ardere în cazul cuptorului de la Ili^oua, largă de 0,70 m, era realizată din piatră pusă pe cant acoperită cu lespezi tot de piatră¹⁰. În ciuda diferențelor considerabile, tipologic ne găsim totuși în fața aceleiași categorii de cuptor.

SIMONA VLASCICI, ATALIA ^aTEFĂNESCU, MARIANA CRÎNGU^a

THE CERAMIC WORKSHOP FROM THE CAMP OF PRAETORIUM (MEHADIA).
ARCHAEOLOGICAL CONTRIBUTIONS (I)

SUMMARY

During the 4th century AD, a pottery workshop was in use in the Roman camp from Praetorium-Mehadia. It consisted of two pottery kilns and a basin for the preparation of clay. Both kilns belong to the type of kiln with a central pillar, very frequently found in the Roman period.

EXPLANATION OF FIGURES

Fig. 1. - The camp from Praetorium-Mehadia with the section SI/2002.

Fig. 2. - Section SI/2002 and the pottery workshop.

Fig. 3. - Kiln C1.

Fig. 4. - Kiln C2.

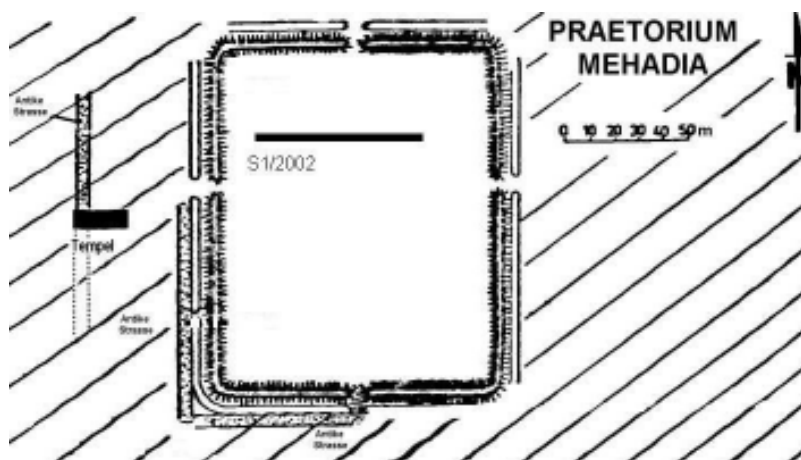
⁸ Stîngă 1997, p. 621-622.

⁹ *Apud* Ilie^o, Bulza 2002, p. 203; Bichir 1966, p. 505; acest tip de cuptor apare ^oi în mediul carpic, singura diferență față de cuptorul din epoca romană fiind forma pilonului central, în epoca romană acesta fiind pătrat, în timp ce în mediul carpic ^oi în arealul culturii Sântana de Mure^o este oval sau rotund (Bichir 1966, p. 506).

¹⁰ Gaiu 2002, p. 162-163.

Abrevieri bibliografice

- Benea 1982 - Doina Benea, "Atelierele ceramice de la Tibiscum (Contribuții la istoria atelierelor de ceramică din sud-vestul Daciei)", în *Potaissa*, 3, 1982, p. 22-41.
- Benea et alii 2003 - Doina Benea, Iulian Lalescu, Călin Timoc, Nicolae Hurduzeu, "Mehadia 2003", în *Cronica cercetărilor arheologice pe 2003*, p. 192-193.
- Bichir 1966 - Gh. Bichir, "Cuptoarele de ars ceramică din cadrul culturii Vîrte^ocoiu-Poieni^{ti}. Un atelier de olărie descoperit la Butnăre^{ti}", în *SCIV*, 17, 3, 1966, p. 489-509.
- Crîngu^o, Regep-Vlascici, ^atefănescu 2003 - Mariana Crîngu^o, Simona Regep-Vlascici, Atalia ^atefănescu, "Mehadia 2003", în *Cronica cercetărilor arheologice pe anul 2003*, p. 192-193.
- Ilie^o, Bulza 2002 - Constantin Ilie^o, Sorin Bulza, "Un centru de olărie din secolele IV-V. Cuptoarele de ars ceramică de la Oradea – Salca "Ghepărie"^{ti}", în *Ateliere ^oi tehnici me^ote^ougăre^oti. Contribuții arheologice*, Bistrița-Năsăud, 2002.
- Gaiu 2002 - Corneliu Gaiu, "Grupul de cuptoare de ars ceramica de la Ili^oua", în *Ateliere ^oi tehnici me^ote^ougăre^oti. Contribuții arheologice*, Bistrița-Năsăud, 2002.
- Garașanin, Vasîe 1987 - M. Garașanin, M. Vasîe, "Castrum Pontes (Compte-rendu des fouilles en 1981-1982)", *Cahiers du Portes de Fer*, IV, 1987, p. 71-84.
- Mitrofan 1995 - Mitrofan, Ioan, "Le centre de production céramique de Micăsasa", în *Bulletin of the Center for Transylvanian Studies*, IV, 4, 1995.
- Petre 1968 - Ghe. I. Petre, "Cuptor de olar cu vase dacice ^oi romane la Buridava", în *SCIV*, 19, 1, 1968, p. 147-158.
- Popilian 1976 - Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.
- Stîngă 1997 - Ion Stîngă, "Un centru ceramic în teritoriul rural al Drobeta: Gârla Mare", în *ActaMN*, 34/I, 1997, p. 621-634.
- Stîngă 1998 - Ion Stîngă, *Viața economică la Drobeta în secolele II-VI p. Chr.*, Bucure^oti 1998.

Fig. 1. - Castrul de la Praetorium-Mehadia cu amplasamentul secțiunii SI/2002.

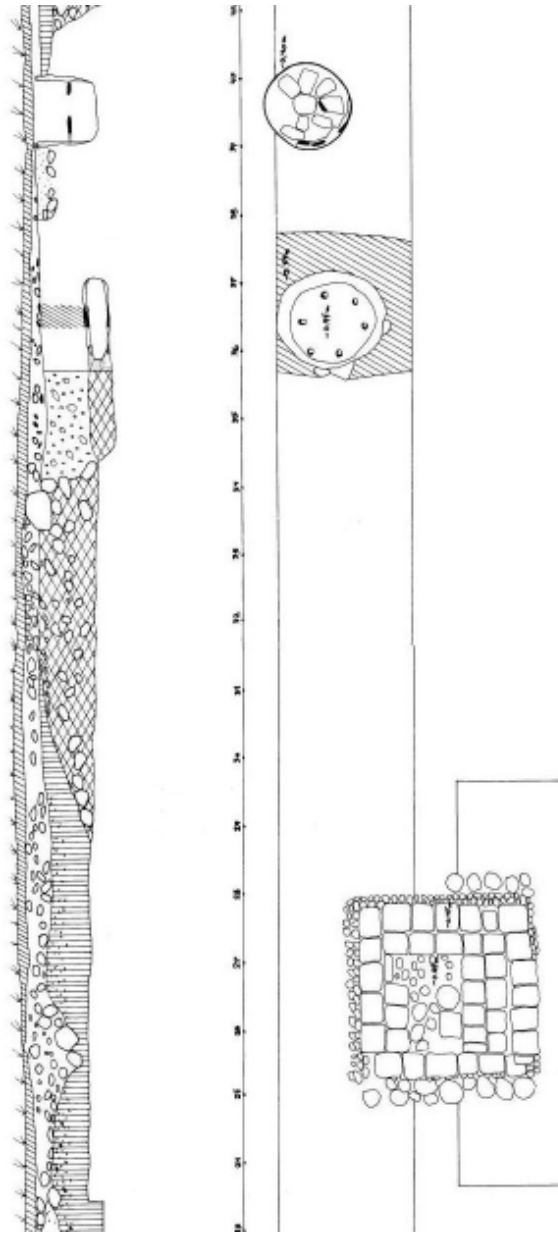

Fig. 2. - Secțiunea SI/2002 și atelierul de olar.

Fig. 3. - Cuptorul C1.

Fig. 4. - Cuptorul C2.